

Jiskry v popelu – hledání české filosofie ve zvratech 20. století

Jak už tomu u cechu filosofického bývá, na počátku bylo slovo. Mnoho slov. V tomto případě ta slova odezněla na konferenci *Filosofie v češtině a v zemích českých*, kterou jsme uspořádali 6.–7. listopadu 2011 pod záštitou Centra globálních studií při Akademii věd České republiky a Filozofické fakulty Univerzity Karlovy.

Vycházeli jsme z přesvědčení, že teprve filosofií, která doslova *bere život na vědomí* v kritické reflexi, se bytí živočichů druhu *h. sapiens sap.* stává plně lidským žitím. Také společenství těchto bytostí tím přestává být pouze geneticky určeným etnikem a stává se *společenstvím myšlenky a slova*, které si na pouti dějinami klade otázku po pravdě svého údělu a úkolu a které jsme zvyklí označovat jako *národ*.

Jsme my, obyvatelé zemí českých, ještě takovým společenstvím? Nebo jsme se rozplynuli v množinu zmatených živočichů bloudících v časoprostoru, který se nestává dějinami? Nevíme. I proto jsme považovali za důležité nastolit otázku o *české filosofii* – o filosofii v češtině, o filosofii v českých zemích, ale také o filosofii s českou problematikou, kterou se z množiny jedinců stává společenství myšlenky a slova.

Naše společenství poutníků dějinami vyrůstalo od pozdního středověku z velké části právě jako *společenství myšlenky a slova*. Naši filosofickou cestu dějinami nevyznačuje jen občasná výjimečná osobnost, nýbrž hluboce zakořeněný postoj tážení po smyslu našeho žití a bytí. Snad proto, že jsme o své sebeurčení potřebovali tolikrát zápasit, byli jsme společenstvím sebe-vědomým. Dnes, když po padesáti letech uzavření v té či oné pravověrnosti konečně padly zábrany, se naše myšlení zcela pochopitelně rozběhlo do světa. Znovu se stáváme součástí všelidského filosofického hovoru. Jenže ozvěna tisíce tónů sama nemá vlastní zvuk. Pokud je všelidskému filosofickému hovoru chceme připojit český hlas, ne jen

se v něm rozplynout, potřebujeme zůstat vědomi si i sami sebe. Potřebujeme se kriticky zamyslet také nad vlastním údělem a úkolem na cestě dějinami – nad českou filosofií v češtině a ve vlastech českých. Potřebujeme si položit otázku o smyslu našeho žití a bytí.

Proto jsme považovali za důležité svolat konferenci o české filosofii, vydat její výsledky knižně a přispět k oživení otázky *české filosofie* v širokém smyslu filosofie v češtině, filosofie ve vlastech českých i filosofie jako kritické českého údělu a úkolu. Nechceme se vracet k národovecké uzavřenosti, k jaké nás kdysi vybízel Zdeněk Nejedlý. Jsme přesvědčeni s T. G. Masarykem, že nejen *česká otázka*, nýbrž i česká filosofie *státí se musí filosofii světovou*. Proto jsme ve *Filosofickém časopise* uveřejnili výzvu k referátům o české filosofii.

Vydali jsme ji tehdy s bázni a chvěním, s minimálními prostředky. Neměli jsme ponětí, co můžeme očekávat, jen jsme si byli vědomi, že česká filosofie již dvacet let nebyla zrovna v popředí filosofického zájmu. Odezva na naši výzvu předčila všechna očekávání. S živým zájmem se ozvali nejen zasloužilí, uznávaní znalci a často pamětníci, kteří nám nastavili latku. Ozvali se i autoři mladí a nejmladší, jejichž osobní paměť začíná sametovou revolucí. Zatímco ti první přispěli bohatstvím znalostí, ti druzí dali naší konferenci podkres nadšení z objevu české filosofie. V diskusích na konferenci vyvstala česká filosofie ze sépiových tónů vzpomínek a zabarvila se jasnými tóny života. Cítili jsme mezi nimi, že tu česká filosofie znovu pracuje, žije a přináší své plody.

Byli bychom ovšem rádi připravili opravdovou antologii textů a komentářů k české filosofii, která by navázala na dva svazky *Antologie z dějin československé filosofie*, vydané Československou akademií věd – jen nyní bez tehdejších ideologických omezení. Takový úkol bohužel zdaleka přesahoval naše síly i možnosti, a tak můžeme jen věřit, že se ho i tentokrát zhostí pracovníci Filosofického ústavu Akademie věd ČR.

Nabízíme čtenářům tedy to, co by vlastenci před sto padesáti lety nejspíš označili tehdejší květnatou mluvou jako *kytici květů z luhů českého myšlení* a my poněkud střízlivěji jako soubor studií o osobnostech a myšlení nedávné české filosofie. Není vyčerpávající, avšak věříme, že představuje pozvání a příležitost k diskusím o české filosofii, které probíhaly na naší konferenci. Není to prostě přepis magnetofonových záznamů konference, nýbrž druhé kolo diskuse. Všichni účastníci své původní ústní referáty rozvedli a přepracovali pro knižní vydání. Někteří připravili zcela nové studie. Doufáme, že kniha, která tu z naší společné práce vzniká,

poskytne svým čtenářům nejen základní přehled, nýbrž i něco z našeho velkého zážitku ze setkání s českou filosofií a přispěje k tomu, abychom svůj společný úděl a úkol dál *brali na vědomí*.

* * *

Na konci dvou let usilovné práce jsou na místě díky. Děkujeme Centru globálních studií a jeho řediteli dr. Marku Hrubcovi, který nám poskytl fórum a zázemí pro naši konferenci. Děkujeme Filosofickému ústavu AV ČR a jeho řediteli dr. Pavlu Baranovi, který vytvořil prostředí pro naši práci. Děkujeme pracovníkům redakce *Filosofického časopisu*, a zejména jeho velmi výkonné redaktorce dr. Olze Baranové za všechnu pomoc v náročném přechodu od myšlenky k tištěnému slovu. Děkujeme všem, kdo se jakkoliv podíleli na našem *Hledání české filosofie*, starým borcům i mladým nadšencům, ač víme – zas, jak tomu u cechu filosofického bývá – že jejich odměnou největší bude vědomí, že se podíleli na dobrém díle.

S vděčností posíláme své společné dílo do světa a doufáme, že se stane přínosem i podnětem k nekončícímu braní našeho údělu a úkolu na filosofické vědomí.

V Praze 6. prosince 2012

Erazim Kohák a Jakub Trnka